

Redacția și Administrația:
Budapesta, VIII., József-körút 18.

Aci sunt a se trimite tot felul de scrisori, cereri și bani.

Apare în fiecare Duminică.

ADEVERUL

(GLASUL POPORULUI)

ABONAMENTUL:

Pe 1 an 3 coroane 20 fileri
Pe 1/2 an 1 coroană 60 fileri
Pe 1/4 an 80 fileri
Pe 1 lună 30 fileri
Un număr singur 6 fileri

Organul partidului socialdemocrat din Ungaria.

*

Foaie pentru poporul muncitor român din Ungaria.

Prima Mai!

Fraților! Nu uitați, că și socialdemocrații au pe an o zi de sărbătoare. Este ziua de **prima maiu**. În această zi muncitorii din lumea întreagă pun sculele la o parte și țin zi de sărbătoare.

Românii socialdemocrați din țara întreagă deasemenea vor serba această zi.

În prima maiu nime să nu lucre. În această zi să ținem adunări, conferințe, serbări și petreceri, toate în numele socialdemocrației.

Fraților! Vă pregătiți și serbați ziua de prima maiu!

Pe cine va pedepsi Isus?

— O afacere bisericească. —

Am declarat de o sută de ori, de o mie de ori, că noi nu ne ocupăm cu afaceri bisericești. Nu ne atingem nici de legea, nici de națiunea nimănui, fiindcă noi numai pentru o singură cauză mărețată luptăm: a mântui pe muncitorii proletari de sub jugul asupritorilor și jăfuitorilor. Noi despărțim pe oameni în două tabere: *jăfuitorii și despoiații*. Cei despoiați, apăsăți trebuie să se întrunească într-o tabără, în *tabăra socialdemocraților*, spre a-și câștiga drepturi, spre a ajunge, ca puterea brațelor lor să fie plătită după merit, spre a înfrâna pe apăsători. Așadar lupta partidului socialdemocrat este o luptă economică-politică și n'are de a face nici cu credința nici cu națiunea nimănui.

După spiritul vremurilor fiecare om să se roage la Dumnezeu cum îi place dușmanilor noștri însă le place a ne imputa, că suntem cosmopoliți biheri și hoși fără de lege.

Apoi recunoaștem, că nu suntem naționaliști-șoviniști, fiindcă noi deopotrivă iubim pe *fiii oricărei națiuni*, dacă aceia ne sunt frați în suferință și în luptă contra capitalului.

Astfel suntem noi internaționali (cosmopoliți). Și fiindcă noi dela nime nu întrebăm, că-i creștin sau jidan ne poreclese de fărădelege.

Cei cu musca pe căciulă n'afără alte rele contra noastră, decât să strige în lumea întreagă, că dăm în națiune și în biserică.

În biserică noi nu dăm, dar fără erutare pământ pe acei slugi ai bisericeii, cari sub pretext, că răspundese învățăturile lui Christos, fac cele mai mari mișelii. Și durere foarte mulți preoți sunt, cari is mai răi, ca *bandiții*.

Fac cele mai mari scandale în biserică, ațită ura în oament, în loc să răspundească, (precum a făcut Isus) ideea frațietății; nu umblă după altă, decât să golească punga credincioșilor, ca să-și crească burtă-verde și dacă este o parohie mai bună se bat după ea, ca câni după os.

Astfel de oameni se dau de învățecii lui Isus, că dacă Christos ar veni pe pământ cu bâta ar bate pe hoșii lui de urmași.

Nici vorbă, că sunt și preoți cinstiți, dar că sunt mai mulți necinstiți, aceea să vede din împrejurarea, că noi zi de zi căpătăm scrisori din țara întreagă, în cari frații noștri ni-se plâng în contra *mișelilor popești*.

Cunoaște fiecare cazul popei din Macea (com. Arad), care a fost tirit înaintea judecătoarei, fiindcă a vrut să-și ucidă pe nevastă-a.

Și de-a bună samă vor fi și de aceia, cari știu, că mai zilele trecute, ce luptă *scârnavă a curs pentru parochia din Curtici*. Popa Voniga, consistorul din Arad și foile popești la alegerea de preot din Curtici se certau ca țigani la târg fiecare voind a-și candidatul.

Și iată în cele ce urmează iară vom da veste de mișelii popești. Dela un prietin din Brașov am primit o scrisoare plină de plânsori contra popilor și un cercular, care asemenea tractează *pungășii popești*.

Noi nu cunoaștem cauza, despre care este vorba în cele ce urmează, dar publicăm scrisorile, căci știm prea bine că pe cine nu-l doare nu plânge. Și mai cu seamă tragem sama fraților, ca să cetiască cu luare aminte scrisorile ce urmează, căci de-a bună samă în multe locuri domnese stări de asemenea.

Eată scrisorile:

I.

„Gazeta” din Brașov și mișelile popești.

Brașov, 20 Martie 1904.

Stimate Domnule Redactor!

Desigur ați cetit și D-voastră minciunile cornurate și nesdrăvniile publicate în „Gazeta Transilvaniei” din Brașov (foaia popească a lui Dr. Murășan), pe timpul și sevirișirea noului comitet dela biserică Sf. Nicolae din Brașov. Aceste minciuni și calomniile au umplut lumea, căci „Gazeta” când e poftită să desmintă minciunile spuse de ea și bănuelile ridicate, face pe nis-nai și nu publică. Așa de pildă i-am trimis cu desmintirea următoare la 24 Ianuarie 1904:

Onorate Domnule Redactor al „Gazetei Transilvaniei”!

Eu sunt acela, care am dat apelul, nu aruncați cenusa în ochii orbului, ca să nu vadă, căci are urechi ca să audă; nu groaza de nereușită m'a făcut să apelez la neamul meu din Seheiu, căci eu nu umblu cu mâța în sac, și când scapă este cotoi, am voit numai ca să arăt adevărul nu minciuna, căci sunt acela peste care a trecut toate acestea și fără frică m'am luat curajul cu singur neîndemnat de nime-nă, am făcut ce am putut ca bun creștin unde am zis în „Devisa mea”...

De ce nu dați tot apelul meu publicității? De ce vă faceți, când ziceți, că *sunteți cu dreptate și cu iubire față de neamul românesc!* Acuma numai atât ear pe viitor o să am mai multe în rându-mea.

Primiți vă rog Dle Redactor și dați această notiță în prețitul D-voastră journal, pe spesele mele dacă nu se poate altfel însă negreșit în „Gazeta” de mâne adecă în 25 Ianuarie 1904.

Și ce credeți că a publicat ceva? Din contră; a tăcut tăcerea pestelui și așa a continuat cu injurăturile la adresa altor persoane nevinovate, care le stă ca paiul în ochi, pentru-că nu voiesc să-și plece capul la adunături și țin la înaintarea poporului lor și pentru-că nu voiesc să ingrașe pe domni cu burți mari ei țintesc la ușurarea *traului poporului la ajutorarea lui din averea bisericeii adunată cu sudoare de sânge de moșii și strămoșii noștri*.

„Gazeta” noastră, durere, este mai veninoasă și mai dușmănoasă poporului nostru decât o viperă. (De mult am zis noi asta. Red.) *căci știe bine, că nu e așa ce spune dânsa, și totuși spune numai să-i iasă la vâpsea, ca să poată lovi în oamenii, care nu se închină fariseilor și cărturarilor fărnici*.

Cine e cauza la toate câte s'au întâmplat la biserică noastră? Apelul o spune și aci o lămurese eu cu mult mai bine.

În primul rând vina e un preot cu numele Dr. Saflu, bine cunoscut lumii din isprăvile făcute când a fost ca profesor prin România în Turnu-Măgurele și care la nevoie le pot spune, (Ne-ar plăcea dacă și acestea s'ar da pe față. Red.) că toate actele să află în arhiva comitetului dela biserică, în care am fost și eu membru și le cunosc și am luptat mult până l'am pus popă, un om cu un trecut mai dubiu ca acesta și care până în ziua de astăzi are după cap secevestre peste secevestre în urma ușurinței lui nu cred că există undeva ca popă. Ambiția lui a provocat scandalul și desbinarea poporului, umblând și acum în corupțiunii cu bani pentru alegeți.

Contra cui s'a răscolat el astăzi? Contra acelor, cari l'au scos din miserie și l'au adus aci de popă.

Contra acelor, cari nu l'au lăsat să moară de foame.

La această faptă drăcească a fost ajutat și de diaconul *Prisicu*, care s'a folosit de apucături neertate la alegere, ducând pe oamenii în altar fără frică de Dumnezeu, că pângărește sfântul altar cu fapte păcătoase (ce le pasă popilor de sfințenia altarului, dacă e vorba de interesul lor! Red.) crezând că în chipul acesta își netezește calea la popie. Halal de asemenea preot și de modul cum își gătesc calea.

Cu asemenea povețe popești, zău, nu știu la cine să mai cred, căci m'am convins, că dela popa *înveți toate apucăturile cele mai murdare și rușinoase și adecă, să fură, să juri, să minți, să înșeli, să nu ai frică de Dumnezeu, nici în biserică și așa poți reuși la domnie și îți faci poftele după-cum și le-au făcut D-lor, apoi mai cercetează biserică?*

Adjutanții au mai fost domni profesori, învățători, în frunte cu domnul director *Onișu*, care înainte cu trei ani ne făcea-trocari brutți, proști, fără simț și fără inimă, ear' acuma cum vine să se bage între acești trocari? Nu-i e rușine și greață să stea alături cu ei? adecă a lins ce a scuiptat!

Va veni însă o zi de plată și răsplată pentru toți aceștia, că Dumnezeu nu bate cu bățul.

Poporul acesta, de care și-au bătut dumiilor joc așa de cumplit, va ajunge la cunoștința de sine și-i va spulbera, cum spulberă vântul cenușa!

Atâta deocamdată și în curând vor urma și altele.

Cu stimă:

Iancu G. Coliban.

II.

Apelul. despre care este vorbă în scrisoarea de mai sus, prescurtat sună astfel:

Ca cel mai umilit și mai mic între voi, îmi ridic glasul meu în contra sinuciderei, ce voiți să faceți. Mă ved silit să vă opresc de a împlânta cuțitul în inimile voastre, de a săpa la temelie Bisericii și poporului nostru din Scheiu.

Căci cărturarii și fariseii, cu dreptatea pe buze și cu minciuna în sin, au pus de gând să ne îngroape neamul nostru din Scheiu. S'au lăudat să-l dea cu cinci-zeci de ani earăși îndărăt, unde a fost, și din averea Bisericii, agonisită cu lupte și sudori de sânge de moșii și strămoșii noștri și chivernisită de oameni de inimă, care au fost până acuma la conducere, să-și facă vacă de muls și lefuri grase, precând la noi sute de familii mor de foame și de frig.

În frunte cu un preot, care se lapedă de poporul său, căci noi ne-am săturat a-i mai suferi păcatele, și-și dă mâna cu oamenii, cari lucrează numai pen'ru interesele lor private, și-au pus masca dreptății, dar propovăduiesc miunciuina, ura și zavistia între frați, între părinți și copii, între bărbați și femei, numai și numai de ambiție peste măsură și puși la cale și ajutați de dușmanii noștri, cari voesc să-și bată joc de noi.

Vă întreb eu: Ce ați înțeles din predicele părintelui Saftu, care una zice și alta face la toate? Ce durere de inimă are și poate avea față de noi o „Gazetă” unită, dată de gol cu minciuna de atâtea ori? Ce bine v'au făcut profesorii și învățătorii până acuma, când între voi nici odată nu s'au amestecat, pe fiii voștri din „trocarii proști” nu i-au mai scos un sfat bun; prin adunări, conferințe ori predici în Biserică, ca în cel mai păcătos sat, nu v'au dat? Unde sunt fiii noștri, de într'un veac aproape nu putem număra nici zece oameni din Scheiu învățați; dela școală abia avem între cinci-zeci de inși cinci copii din sinul nostru?! Au doară n'au și ei minte ce alții de pe la sate? Nu, cauza e pedicele puse în calea lor chiar de profesorii lor!

Dumineca trecută în Sinod așa au pus la cale domniii lucrurile încât cu voturile noastre să ne poată vinde și Biserica, fără să știm ce votăm. Căci au votat oamenii fără să știe la 6000 coroane domnului Dima și la masa studenților, fără să știe, că domnul Dima și-a bătut numai joc de noi, eară la masa studenților nu e nici un picior de băiat din sinul nostru. Și această sumă mare s'a votat pe viață fără știrea nimănui, eară cel puțin o sută de familii, cari puteau fi ajutate din ea măcar cu cinci coroane pe lună, mor de foame și frig, o sută de școlari sau o sută de ucenici, cari puteau avea ajutor, rămân neînvățați și cu funia în târg, căci trebuie să îngrășăm pe domnul Dima și pe studenții de prin alte părți. Nu e destul, că le dăm școală mai de geaba, să le dăm și de mâncare tot noi și să ne tragem dela gurile noastre! Noi să umblăm sdrăntoși, ca Biserica să aibă să dec domnilor cu zecile de mii lefuri grase, ca să poată umbla prin casine, birturi și cafenele și juca la cărți!

De unde vine ura această mare? De acolo că membrii noștri din Eforie n'au vrut să le voteze dela Biserica noastră lefuri mai mari profesorilor și învățătorilor, la care trebuie peste trei-zeci de mii de coroane pe an. Nici n'au ajuns stăpâni și ne-au sters șase mii pe an, dar dacă vor ajunge, ne vor mai lua și cele trei-zeci de mii!

Ei bine fraților, așa ceva nu putem, nu treoue să suferim! Să ne sculăm cu mic cu mare în contra dușmanilor, cari voesc ca să ne batjocorească și să ne sărăcească Biserica pentru burțile lor! La așa ceva, afurisit să fie acela, care va vota cu dânsii, ca să ajungă la putere. Au văzut, că administratorii de acuma, Comitetul și Epitropia au agonisit la un milion două sute de mii de coroane și acum haid pe ei să-i doborâm, ca să ne putem îmbala în bani! Nu-i destul, că le au asigurat și lor venitul dela un milion, altul le trebuie și mai mult. Asta trece toate marginile! . . .

Dușmanii noștri și ai poporului nostru din Scheiu știu, că dacă vor repune pe oamenii cinstiți, cari singuri au trager de inimă pentru ei și au dovedit acea ta cu mândrie de atâtea ori, ne-au pus genunchii pe gât, ne-au îngropat de vii. Săriți, dragii mei, să nu-i lăsăm deci pradă dușmanilor!

Săriți cu mic cu mare și vă dați votul cu lista propusă de acești oameni, sângele și carnea noastră și nu cu omeni dușmani la tot ce e din Scheiu!

Arătați lumii întregi Duminecă la votare, că vă știți preții pe fiii voștri, căci cine să lapedă de neamul său, lapedat va fi și de Dumnezeu, eară cine-și vinde sângele său, îl ajunge moartea lui Iuda prin ștreang!

Votați numai cu lista pentru Comitetul și Epitropia veche! Pașteți earba, care o cunoașteți, căci la urma urmei tot la dânsii aveți să răzinați, pe când străinii nu vă vor mai cunoaște, vă vor închide ușile și vă vor batjocori! Schimbarea domnilor e numai bucuria proștilor, eară poporul, care voeste să se înalțe, numai așa o poate face, dacă știe să prețuească și să stimeze pe fruntașii săi. Și să se ferească de cuiul străin în casă!

Eată treaba de mai sus. Deși nu ne ocupăm cu afaceri de ale bisericeii, fără nici o schimbare am publicat scrisorile, ca să se convingă fiecare, că dreptate propovăduim, când scriem, că dacă Isus ar veni pe pământ cu băta ar bate pe cei ce spurecă învățăturile lui mărețe.

Congresul.

(Raport special).

Despre decursul zilei prime a congresului XI. al partidului socialdemocrat internațional am dat seamă în numărul trecut.

În cele ce urmează referăm despre decursul zilei a 2-a și a 3-a.

Ziua a doua.

— Înainte de amiază. —

Presidiul se compune din fratele Grossmann, doi români și doi sârbi.

În ordinea zilei să tractează punctul al treilea: *presa partidului*.

Fratele Garami în puține cuvinte se ocupă atât cu foile provinciale, cât și cu foile centrale ale partidului. Într'alte amintește lipsa și dorința fraților, ca foaia centrală a partidului „Népszava” să apară în fie-care zi. Ca încheiere propune, ca de aici înainte foii provinciale numai cu învoirea partidului să se poată da și ca foile provinciale conform § 28 al statutelor să fie sub controla direcțiunii partidului.

Referitor la foaia centrală „Népszava” propune, ca în țara întregă să se înceapă agitația cea mai mare, ca numărul abonenților până la începutul lui Octombrie 1904 să se urce la 25.000, și atunci foaia pe lângă o mărime de 8 pagini și pe lângă prețul de 6 fileri numărul, respective pe o lună 1 coroană 60 fileri să se edee în fie-care zi.

Deputatul sârb din Berlin Iovanovic într'o vorbire foarte frumoasă și interesantă îl măcește salutarea fraților din Berlin. Un „Să trăiască” puternic a fost răspunsul fraților.

După ce fratele Malasits a explicat nem-țește propunerea fratelui Garami, au mai vorbit la acest punct frații Petru Szalay (Bácskula), Zaharie Szalontai (Budapesta), Tóvölgyi (Miskolc), Hermann Weiss (Arad), M. Preusz (Cașovia), Mihai Tilger (Zombor), Ludovic Nanasi (Debretin), Iosif Végh (Cinci-biserici), Leopold Schmid și alții.

Propunerile fratelui Garami s'au primit din partea congresului unanim și cu mare însuflețire.

Tot la recomandarea fratelui Garami s'a mai primit propunerea lui Iuliu Goldner, ca pe lângă foaia „Népszava” să se edee și o foaie săptămânală, și propunerea lui Alexandru Varga, ca pr-țurile carnei în toate zilele să fie publicate în „Népszava.”

La propunerea lui Iuliu Goldner, ca partidul să edee și o foaie în limba slovacă și la propunerea organului din Soroksár, ca foaia germană „Volksstimme” să apară de două ori pe săptămână, — adunarea a încredințat direcțiunea partidului, ca referitor la aceste două propuneri să dispună după putință.

Propunerea organului partidului socialdemocrat din Arad, ca foaia românească a partidului: *Adevărul* să se mute într'un oraș pe un ținut locuit de români, ca astfel organizarea muncitorilor români să fie mai grabnică și mai ușoară — și că află de mai bun Aradul — după ce fratele Garami în vorbirea sa a arătat, că foaia românească a partidului în provincie ar fi mai expusă persecuțiilor puterii și că și de altmătrelea ar fi împreunat cu mari greutăți și neajunsuri, propunerea nu s'a primit și astfel *Adevărul* și mai departe rămâne în Budapesta, în centrul partidului.

După aceste fratele Schreier în urma hotărârii comisiunii de candidare recomandă 11 membrii pentru direcțiunea partidului. La candidare nu s'a luat în considerare nici ocupațiunea, nici naționalitatea candidaților, ci numai meritele lor personale.

Candidații pentru direcțiunea partidului recomandați din partea comisiunii de candidare, sunt: frații Desideriu Bokányi, Emanuilă Buchinger, Alexandru Csizmadia, Ernestin Garami, Alexandru Garbai, Dr. Adolf Goldner, Maximilian Grossmann, Iacob Israel, Eugeniu Malasits, Francisc Klárik, Iacob Weltner; ear pentru comisiunea de controlă frații: George Gogoja, Eugeniu Kovács, Andrei Saly, Iosif Schiller și Iosif Staszny.

După ce hotărârea comisiunii a fost explicată în toate limbele, pertractarea pentru înainte de amiază s'a încheiat.

— După amiază. —

Referentul punctului 4. al ordinei zilei a fost fratele I. Israel, care într'o vorbire frumoasă se ocupă cu edificarea organelor.

În adunarea trecută a partidului — zice — s'a primit un statut organic care mult a ajutat desvoltarea și înflorirea partidului. Dar spre durere acest statut încă n'a fost priceput de toți frații, cel puțin aceasta se poate dovedi din neînțelegerile întemplate.

Adunările cercuale ale partidului nu s'au ținut regulat, înștiințarea oratorilor (predicatorilor) nu s'a întâmplat regulat, așa că adeseori s'a întâmplat, că și centrul și organul provincial au trimis, ori nu au trimis predicator.

În continuarea vorbirii sale, fratele Israel a explicat neajunsurile, cari pot urma din neluarea în samă a regulamentului și îndeamnă pe frații, ca prin observarea cea mai strictă a regulamentului să facă posibilă edificarea și înflorirea organelor.

Despre formarea organelor a vorbit românește fratele Salușinsky. În vorbirea sa, fratele Salușinsky arată, că e de lipsa formarea organelor și îl îndeamnă pe românii, ca fără frică să se organizeze.

Suntem împedecați în organizare — spune — prin persecuțiile puterii, ma sunt și frații de ai noștri, cari voesc, ca să ne abată de pe calea pe care am plecat și voesc ca să aducă neînțelegeri și certe

in lupta noastră, în care numai așa vom putea fi învingători, dacă uniți în cugete, umăr la umăr vom lupta. De farizeii fericiți-vă — continuă — ear de persecuțiunile puterii să nu vă pese. Faceți agitație cât să poate de mare, ca cât să poate mai mulți Români să se organizeze și alăturarea cu frații lor de altă nație să lupte pentru idealul frumos al socialdemocrației.

Dacă mulți om fi — puternicii om fi. Tot despre lipsa organizării mai vorbește românește fratele Florea Pop (Mező-Telegd), care vehement atacă pe ministrul-președinte, pentru purtarea sa urită față de muncitorii de mine din Salgó-Tarján.

Iuliu Müller (Cluj) cu bucurie constată, că mișcarea a prins rădăcini și în Ardeal, cu toate că persecuțiunea din partea puterii e mare. Indeamnă pe frații la luptă. N'avem ce să ne temem de inchisori — zice — noi pentru capitaliști toate le am jertfit, să luptăm deci și pentru noi.

Fiind vorba și de ridicarea dăreii de partid dela 4 fileră la 10 fileră, acest proiect n'a fost primit din partea adunării.

În frumoase cuvinte își ia rămas bun dela adunare fratele Iuon Pescariu (Gilad). Insufletește pe români să se organizeze fără teamă. Să nu fie ură și ceartă între români, ci toți sub steagul roșu să luptăm. Vorbirea a fost primită cu multe strigăte de „să trăiască.”

Punctul 7 al ordinii de zi — fratele Csizmadia fiind bolnav — să referează de fratele Francisc Joó (Budapesta).

Obiectul discuțiunii este starea muncitorilor economi și organizarea lor. Ca îmbunătățirea stărei de acum să fie posibilă, află de bine, ca muncitorii de pământ să formeze comisiuni locale pentru stabilirea platei. Tot așa și gazdele să formeze astfel de comisiuni. Din o astfel de organizare muncitorii de pământ mare folos ar trage, căci vreme-ce de o parte muncitorii de pământ cu puterea organului ar fi în stare să ajungă o stare din ce în ce mai bună — până atunci din altă parte ar fi în stare ca să cunoască puterea și însemnătatea organizării.

După vorbirea lui Joó fratele Buchinger dă samă despre rezultatul votării asupra direcțiunii partidului.

În direcțiune s'au ales următorii frați: Desideriu Bokányi, Emanuilă Buchinger, Alexandru Csizmadia, Ernestin Garami, Alexandru Garbai, Dr. Adolf Goldner, Maximilian Grossmann, Iacob Izrael, Francisc Klarik, Eugeniu Malasits și Iacob Weltner.

Voturi în număr mai mare au căpătat: Francisc Joó, Augustin Pelezéder, Petru Ponta, Alexandru Rady, Dușan Dușanonic și Iuon Vanczák.

Au intrat cu totul 487 de voturi, dintre cari 86 s'au nimicit.

În comisiunea de controlă s'au ales: Georgiu Gogoja, Eugeniu Kovács, Andrei Saly, Iosif Schiller și Iosif Stassny.

Congresul cu bucurie a luat spre cunoștință alegerea și fratele Grossmann a încheiat ziua a doua a congresului.

Ziua a treia.

— Înainte de amiază. —

În ziua treia președinte este fratele Grossmann, doi români, doi nemți și doi sârbi.

Fratele Moravszky vorbește în numele slovacilor ungurește și mai apoi tâlmăcește pe limba slovacă decursul congresului.

Să discută organizarea economilor. Mai mulți frați iau cuvântul și se plâng contra apăsării economilor. Toți descriu soarta amară a muncitorilor economi și constată, că economii trebuie să fie organizați, ca să lupte în contra jafurilor.

Frații Flora Pop (Mezőtelegd) și Iac Ioan (Cardo) vorbește românește și arată, că puterea în tot modul vrea să oprească organizarea economilor. Proprietarilor marți nu le place, că economii se organizează, căci economii luminându-se nu-s vaei bune de mulș. Români însa totuși se vor organiza, deși autoritățile îi opresc. Amândoi frați români au fost urați cu nenumerate strigăte de „să trăiască.”

După aceste vorbiri fratele referent Joó, după vorbirea căruia referitor la organizarea economilor s'a primit rezoluțiunea, care a fost publicată în „suplimentul” *Adevărului*.

Fratele Bokányi referează punctul „Dreptul de vot.” Într'o vorbire plină de foc arată, că în casa țării poporul muncitor nu este reprezentat de loc, fiindcă la alegeri nu muncitorii dau votul, ci cei avuți. Deputații în casa țării nu apără cauza poporului, ci numai pentru buzunarele lor vorbesc. La alegeri le promet toate poporului, dar când e vorba să facă ceva, nu-i mai vezi. Așa fac toate partidele. Partidul Koșutist de 48 se dă, ca pretină poporului. Dar ce a făcut pentru popor, când n'a luptat nici pentru dreptul de vot universal? Muncitorii numai ei pe ei se pot ajuta. Causa muncitorilor numai atunci va fi apărută în parlament, dacă muncitorii și nu cei bănoși vor avea drept de vot.

Partidul socialdemocrat pretinde votul universal, adică fiecare om cinstit trecut de 20 ani să aibă drept de vot.

Vorbirea fratelui Bokányi a fost primită cu multe aplause.

Cu acestea sedința s'a amânat pe după prânz.

— După amiază. —

Fratele Petru Ponta (Timișoara) într'o vorbire mândră referează pe românește „dreptul de vot.” Descrie mai ales nedreptățile făcute față de români în privința dreptului de vot. Asemenea pretinde votul universal.

Vorbirea a fost de multe ori întreruptă de strigăte de „să trăiască.”

Tot acest punct se referează pe limba nemtească de cătră fratele Paul Schlesinger.

Vin la rând propunerile. Toate sunt pertractate pe rând. O parte din ele nu s'a primit, altă parte s'a îndrumat spre studiere la direcțiunea partidului.

Mult ris a făcut o propunere sosită de la un frate ungur, în care se cerea, ca să se facă un călindar socialist. Se cerea ca în acest călindar anul nou să fie *prima maiu*, sârbătoarea socialiștilor. Și tot după două zile de lucru să fie o zi de sârbătoare. Frații la această parte a propunerii au erupt în hohot mare, dar propunătorul și-a apărât cauza, arătând că în zilele noastre se fac tot masini noi, așa că zi de zi cade numărul muncitorilor și tot mai mulți stau fără muncă. Dacă însă zilele de lucru se vor împușina, va fi lipsă de mai mulți muncitori. Să înțelege însă că propunerea cu toate acestea n'a fost primită.

A sosit o propunere și din partea Românilor, în care se cerea, ca protocolul congresului să fie tipărit și pe românește, și să facă pe anul viitor un călindar românesc și programul precum și statutele organice asemenea să se tipărească într'o broșură.

S'a hotărât, că toate acestea cereri se vor împlini, dacă se va constata, că sunt destui frați, cari le doresc.

Vine vorba și despre aceea, că nu-i permis a colecta.

Fratele Weltner propune, că dacă autoritățile nu ne lasă să colectăm, noi și de ciuda lor să colectăm — pe ascuns.

După-ce s'a gătat cu propunerile se ridică fratele Dr. Adolf Goldner și referează punctul „libertatea de agitare.” Să primește o rezoluțiune, că deși autoritățile prin toate căile vor să oprească mișcările socialiștilor, frații nu vor înceta de a răspândi ideea mișcării a socialdemocrației.

După-ce mai mulți își spun părerile la punctul acesta, fratele Israel vorbește despre punctul „Naționalitățile și partidul socialdemocrat.”

Arată, că până ce slovacii, românii și sârbi au luat parte în mișcările naționaliste, guvernul era să mănecă pe conducătorii lor, dar de când socialismul a pătruns între naționalități a dispărut ura dintre guvern și conducătorii naționalităților și acum trăiesc în dragoste numai ca să poată nimici socialismul.

Acum se vede, că pe români și pe celelalte naționalități nu numai ungurii îi apasă

ci toți capitaliștii fie accia români, slovaci unguri sau sârbi.

În fine să primește rezoluțiunea, care este publicată în suplimentul „Adevărului.”

Acest punct este referat pe românește de fratele Ponta, care arată, că nu trebuie privit, că cine de ce lege sau națiune să ține; cine-î apăsător și urmărit ne este frate, cine n'a gonește, ne este dușman. Trebuie să urmăm lui Marx, cine a zis: *Muncitorii din lumea întreagă, uniți-vă!*

La finele vorbii sale, ajungând la capătul congresului ia rămas bun dela frații români — în numele partidului. Am petrecut — zice — aici în mijlocul țării 3 zile de muncă. Ce am auzit, ce am văzut, ce am învățat aici, să le spunem acasă și fără încetare, cu nădejdea în inimă să sămănăm sămânța socialdemocrației între proletarii români. Să dispară dintre noi simburile urei și a certei. Să fim bărbați tari, cari numai un singur scop au înaintea ochilor, eliberarea proletarului de sub jugul capitalului.

Acum fraților, sus inimile și cu un strigăt: *să trăiască socialdemocrația internațională, să ne luăm rămas bun dela congres.*

Ochii multor frați s'au umplut de lacrimi după această vorbire.

După vorbirea fratelui Weltner se mai hotărește, ca la congresul universal socialdemocrat din Amsterdam și partidul nostru trimite un reprezentant.

Cu asta am ajuns la finele congresului.

Fratele Winarszky din Viena în numele fraților din Austria își ia rămas bun dela congres și însufletește pe frații din Ungaria, ca să lupte și mai departe pentru eliberarea proletariatului.

În numele partidului ia rămas bun fratele Bokányi într'o vorbire plină de suflet, care a fost întreruptă de nenumerate ori. Lui Bánfi — zise — nu i-a succedat apăsarea pe socialiști, nu-i va succeda asta nici lui Tisa.

Datorința noastră acum este de a pune în mișcare țara întreagă pentru votul universal. Caracterul anului viitor să fie: *ciudă contra apăsării și o miie de abonenți pentru fiecare foaie confiscată.*

După acestea fratele Grossmann a încheiat sfaturile congresului și frații s'au îndepărtat intonând frumosul imn socialist, *Marseileza*.

Cu mari speranțe și însufleteire s'au depărtat frații. De am avea tot atâtea succese!

Vom vedea!

Organizare.

+ **Sedința economilor.** Pe timpul congresului din acest an agricultorii (economie) au ținut o sedință separată, unde comisiunea compusă din 6 membrii au făcut raport despre succesul lucrării lor. Acest raport frații l'au luat la cunoștință și totodată au ales membrii noi ai comisiunii. Aceștia sunt următorii:

Gavril Jonă din Pécs, ulița Petöfi nr. 2, Ioan Csékány jun. din Tata, ulița Calvaria nr. 224, Pavel Urban din Czegléd, Stefan Iurits din Szabadka. nrul 138, Matia Moravszky din Medgyesegyháza, Gavril Fazekas din Halas (com. Pest), Martin Szakáts din Makó, nr. 84, Ioan Gyura din Visonta-Csokonva (com. Somogy), Francisc Joó din Budapesta

+ **În Cincinnati** (Statele-Unite din America) frații maghiari au fundat clubul „Ferdinand Lasalle”.

Președinte: I. Jergacsics; secretar: P. Biebel; cassar: V. Welms; membrii comisiunii: Antony, Multer, Kiefer, Tussel, Mészáros, Kuba, Fisch, Lenhardt, Tietz, Volk, Reichhard, Szedlak, Rétás, Porkolák, Menda, Frank, Kucher și Kopernyák.

+ **În Panyidarócz** în 27 Martie s'a format reuniunea muncitorilor alegându-se de președinte: Carol Kovács; notar: Paul Kovács; cassar: George Kovács; controlori: Andreiu Kovács și Stefan Toth.

Răvaș.

Români la congres.

Aproape o sută de români socialiști au venit din toate părțile țerei la congres. Eram încântați văzând pe români de alături cu frați de alte neamuri toți luând parte la sfat. Foilor românești asta nu le plăcea. „Gazeta“ din Brașov serie următoarele:

„Au fost și delegați români de față, în numele cărora a luat cuvântul unul cu numele Petru Ponta din Arad și unul cu numele Nuț din Chișinău, spunând între altele, că „popii sunt dușmanii poporului... Crede jupânul Nuț... scl.“.

Aoleo! „Jupânul“ Nuț! Așa vorbesc cei dela „Gazeta“ despre voinicul nostru Nuț. De l'ar fi văzut, pitie cum e densusul, dar aspru la vorbă, cum vorbea și cu ungurii și cu românii, cum însufletea și într-o parte și în alta. Zic, de le-ar fi văzut toate acestea jupânașii dela „Gazeta“ de-a bună samă ar fi tulit-o.

Că ce-i drept, e drept, Nuț e un muncitor, dar în degetul mic are mai multă minte, ca toți redactorii popești dela „Gazetă“. Apoi și despre Ponta, vorbesc numai așa nis-nam. Să-i fi auzit glasul și vorbele pline de adevăr! Dar să fi văzut gazetarii pe toți românii pe Flora Pop, marele nostru agitator din Biharia și pe ceilalți 100 de români, s'ar fi spăriat jupânașii popilor și de-a bună samă ar fi fugit cu minciunile lor popești prin alte părți!

* * *

La locul acesta dăm un articol sosit despre fratele Pescar.

Iată-l:

— S'a deșteptat opinca. —

Am auzit dar' n'am crezut, până ce n'am văzut la congresul partidului socialdemocrat internațional din Budapesta, că și opinca s'a deșteptat.

Când președintele congresului Max Grossmann dă cuvântul fratelui Ioan Pescariu. Atunci toți cei prezenți priviau în toate părțile că cine o fi acela. Deodată să urcă pe tribună fratele Pescariu, toți își îndreptau ochii spre el, văzându-l în portul nostru românesc, și încălțat în opinca.

Și începe a vorbi despre starea țeranelor, cât sunt de apăsătoare și lucră din ziuă până în noapte și tot n'are nimic, el e tot rob.

De aceea v'am adus fraților această pildă, ca toți să-l urmați pe fratele Pescariu. Să vă luați cărți și cum aveți puțin timp, puneți-vă și cetiți și învățați, ca pe anul viitor pe la adunări s'au la congres opinca să dea învățătura celui lipsit de carte și de învățătură, că:

Opinca-i talpa țerei! (Ca.)

„Să face lumină“.

Sub acest titlu am publicat în nrul 13 al „Adevărului“ un articol scos din „Tribuna“ din Arad.

În acest articol noi suntem numiți de Vintură-Țară, jidanii și cu alte multe porcele eșite de sub pana păcătoșilor din Arad.

Nemernicii de ei ne acuză, că noi am fi predicat, că noi împărțim pământ și altele. Contra socialismului Domniile lor n'au nici un cuvânt. Pentru-că scriu astfel:

„Bine să fim înțeleși: noi nu împotriva învățăturilor socialiste scriem, că bine știm, cuprind aceste lucruri, pe cari tot le-am dori noi“.

Astfel serie Tribuna, și totuși injură partidul nostru. Noi n'avem nici un răspuns, că ne poreclese ei Vintură-Țară. Că Vintură-Țară sunt astfel toți românii socialiști cari susțin pe popii lor. Că ne numese pe noi de jidanii, noi nici habar n'avem.

Mai mari jidanii sună domniile lor car fac gheșefturi de doamne ferește. Dar nu vom răspunde nimic Tribuniștilor, despre cari Controla din Timișoara, care de asemenea ni-e dușmană, a scris, că sunt bandiți ordinari.

Și n'avem de a răspunde Tribunei, care scrisă de oameni, ca Russu-Șirianu un adevărat Vintură-Țară și de oameni, ca nenea Sever Bocu, un falsificator, care a fost judecat din partea tribunalului la șase luni temniță ordinară. Noi socialiștii, oameni cinstiți nu putem sta de vorbă cu astfel de păcătoși.

Am publicat articolul lor, numai, ca să vadă lumea întreagă, că cei pieriți numai cu venin pot scrie. Încă ei scriu predică despre morală!

Fie-le rușine!

Limba maghiară.

Foile românești scriu foc și pară contra ministrului de culte și instrucțiune. La acest loc nu ne ocupăm cu ministrul de culte.

N'avem de a face cu domnia lui. Știm prea bine, că nu ne este prieten și de loc n'avem voe a-l lăuda. Acuma ministrul în toate școlile din țară vrea să introducă limba ungurească.

Apoi foile românești pentru atentatul acesta se plâng foarte amar. Noi de loc nu ne plângem. Noauă socialdemocraților nu ne pasă, învețe în școli ori-ce limbă. Dar pretindem, ca în tot locul să fie școli. Pentru-că — durere — mai ales în ținuturile locuite de români sunt foarte puține școli.

Și dacă sunt școli acelea nu-s de treabă. Sunt școli susținute de episcopi, unde nici dascălul nu știe ceti și scrie. Și se cer bani peste bani pentru învățatură. Ur-marea e, că economii nostri nu-și dau băieții în școli, ei îi trimit pe câmp cu cai sau cu găște. S'au umbla băieții pe străzi. Și dacă crește mari nu știu nici serie nici ceti și-s înșelați din toate părțile. În zilele noastre numai omul cu carte o duce. Așadară nici noi n'avem de a ne bucura de planul ministrului, cu toate că nu ne pasă, că oare ce limbi se vor învăța în școli.

Noi pretindem, ca să se înfiinzeze școli susținute de stat sau de comună în tot locul și conform programului partidului socialdemocrat în școli să nu fie nici o taxă de plătit.

Așadară ministrul să nu-și bată capul cu limba, ei mai bine să facă școli, ca nime din țara asta să nu fie fără carte. Asta va fi o stare normală. De limbă nu ne pasă, susținând firește condițiunea, că în țara asta să se cinstescă limba și legea fiecăruia om. Dacă-s român să pot vorbi românește. Dar școli să ne facă, apoi să maghiarizeze ministrul — dacă n'are alt lucru.

Tainele unui spital.

Medicul spitalului din Dobrița Dr. Carol Horváth a fost suspendat din oficiu. Sunt de tot îngrozitoare acelea lucruri, cu cari îl acuză. Pe un copil de tot tinerețea lăsat să se chinuiască 3 zile și numai după trei zile i-au întins mâna de ajutor; sub legăturile rănilor unui bolnav s'au găsit vermi.

Bolnavii, cari nu mai puteau umbla, au fost siliți a îndeplini lucrurile cele mai grele; un dascăl, care zăcea pe patul de moarte, n'a căpătat altceva de mâncat, decât supă de crumpene (hiribe). În odăile bolnavilor, bolnavii și îngrijitorii să jucau

în cărți și se îmbătau cu rachiu și fiindcă odată cei greu bolnavi și-au ridicat cuvântul în contra acestor lucruri, toți au fost dimiși, ca nu cumva prin densii să ajungă aceste lucruri în urechile poliției. Cu un cuvânt, minunate lucruri s'au petrecut în aces spital și ce minune Doamne, că toată lumea a avut știre despre aceste, numai chiar aceia nu, a căror datorință a fost a purta grijă de acest spital.

Fraților! Pregătiți-vă pentru serbarea lui Prima Maiu.

Invitare la abonament.

De multe ori am arătat, că însemnătate mare are, ca toți socialdemocrații români să citească Adevărul. Cu cât mai tare este răspândită foaia, cu atât mai puternică este mișcarea.

Mai ales acum înainte de congres rugăm pe frații noștri să aboneze cât mai mulți Adevărul

Tot la acest loc rugăm pe toți frații noștri cărora le-a expirat abonamentul, să trimeată trimeată din nou prețul de abonament, căci la cas contrar nu le putem trimite foaia mai departe, căci costă bani.

Prețul „Adevărului“.

„Adevărul“ costă pentru Ungaria:
pe 1 an 3 coroane 20 fileri
„ 1/2 „ 1 coroană 60 „
„ 1/4 „ — „ 80 „
„ 1 lună — „ 30 „

Pentru România și alte țări din Europa:
pe 1 an 6 franci
„ 1/2 „ 3 „

Pentru America:
pe 1 an 2 dolari
„ 1/2 „ 1 „

Banii sunt de a se trimite pe adresa:
„Adevărul“, Budapesta,
VIII., József-körút 18 sz.

Fraților! Răspândiți „Adevărul“ în toate părțile, căci acesta este interesul nostru spre a ne lumina.

Viitorul este al socialdemocrației, dar noi voim și prezentul.

Bursa de mărfuri și efecte din Budapesta.

Mărfuri:

Cursul din 16 Aprilie 1904.

per 50 chile

1904 grâu de Aprilie	— — —	8.08—8.09
„ seacă	— — —	6.24—6.25
„ ovės	— — —	5.34—5.36
„ cucuruz de Maiu	— — —	5.17—5.18
„ grâu nou de toamnă	— — —	5.27—5.28

Prețurile scad.

Cursul pieței din Timișoara.

Grâu: 75 chlgr. prețul per mm.	7.05—7.00
„ 76 „ „ „ „	7.10—7.15
„ 77 „ „ „ „	7.25—7.30
Sécara — — — — —	5.70—5.80
Orz — — — — —	5.10—5.20
Ovės — — — — —	5.—5.05
Ovės ciuruit — — — — —	4.85—4.90
Cucuruz nou — — — — —	4.70—4.75

Prețurile scad.

Posta redacției.

Puiu Filip, Togyer. De oare-ce s'a perdut serisoarea aceea ce ne-a dat-o când ai fost la ministru, te rugăm să ni-o scri mai odată. Iar ceeaaltă cu chestia lui Kadarjan te rugăm să ne scri corect numele comunei care să ține de Togyer. Atunci în nrul viitor le publicăm. Salutare.

Editor: Partidul socialdemocrat din Ungaria.

Redactor responsabil: Aurel Cristea.

Tipografia Fried & Krakauer, Budapesta, Lázár-u. 15.